

Η πολυδιάστατη φθορά του ανθρώπου από την αμαρτία στο έργο του Βιζυηνού

Πολιτισμός / Λογοτεχνία - Φιλολογία

Ηρακλής Ψάλτης, φιλόλογος

[Προηγούμενη δημοσίευση: <http://bit.ly/2fp80tF>]

Ένα θέμα που επανέρχεται στα έργα του -σε τέσσερα- είναι η διάσταση μεταξύ φύλου και γένους[583]. Η απόκλιση φύλου (βιολογικός προσδιορισμός) και γένους (κοινωνικός προσδιορισμός) συναντάται στους αφηγηματικούς του ήρωες άλλοτε άμεσα -Κιαμήλ, Χασάν, αδελφός του Σελήμ- και άλλοτε έμμεσα -γέρος Μόσκος και Λουή, υπηρέτης του ξενοδοχείου· ενώ ο παππούς Γεώργης και ο Σελήμ την παιδική τους ηλικία την ζουν ως κορίτσια, ο πρώτος αποδεχόμενος παθητικά αυτήν την πραγματικότητα, ενώ ο δεύτερος απορρίπτοντάς την. Εξάλλου και τον ίδιο τον αφηγητή/Βιζυηνό -αυτοβιογραφούμενος στο «Τό άμάρτημα τῆς μητρός μου»- ό πατέρας σου (του) σέ (τον) ἤθελε κορίτσι[584], γιατί «προηγείται» της δεύτερης επιθυμητής κόρης. Επιπροσθέτως, δηλώνεται στην αφήγηση θηλυπρεπής συμπεριφορά πρωταγωνιστών, όπως του παππού Γεώργη, του γέρου Μόσκου, του Λουή, αλλά και ανδροπρεπής συμπεριφορά ηρωίδων, της γιαγιάς της Χατζήδαινας.

Υπαινίσσεται έτσι την ομοφυλοφιλία -η οποία δεν γίνεται αποδεκτή από την ορθόδοξη πνευματική κληρονομιά ως δρόμος που οδηγεί στο Θεό[585] (Α΄ Κορ. 6. 9)[586] - την διαχειρίζεται όμως στην αφήγησή του με λεπτότητα, ευαισθησία και κατανόηση. Δεν την ποινικοποιεί, ούτε γίνεται ομοφοβικός ο αφηγητής.

Ο εγωισμός/φιλαυτία χαρακτηρίζει αρκετούς ήρωες των διηγημάτων του Βιζυηνού, ιδίως όμως τρεις, δύο άνδρες και μία γυναίκα. Ο κ. Π. λόγω του εγωισμού του «αυτοεγκλωβίζεται» στον εαυτό του και η οπτική του δεν υπερβαίνει το άκρο του σιγάρου του. Αυτή η περιορισμένη οπτική τον αποκλείει από την ουσιαστική επικοινωνία με τους συνανθρώπους του και τον απομακρύνει και από την ίδια του την κόρη. Ο πατέρας του Σελήμ συμπαθεί ό,τι του μοιάζει, ενώ αντιπαθεί ό,τι αποκλίνει από αυτόν, είτε εξωτερικά/εμφάνιση είτε εσωτερικά/ψυχosύνθεση. Αυτή η στάση τον οδηγεί να καταγγείλει στις αρχές τα ίδια του τα παιδιά, με αποτέλεσμα να σκοτωθεί ο μεγαλύτερος γιος του από σφαίρα αστυνομικού και ο μικρότερος να φυλακιστεί άδικα διαρρηγνύοντας έτσι τους οικογενειακούς δεσμούς. Η γιαγιά Χρυσή, επίσης, εφευρίσκει ποικίλους τρόπους, για να υποκαταστήσει τον άντρα της σε όλα του τα ταξίδια, υποτιμά και κατακρίνει τους πάντες, επειδή, ενδεχομένως, τους θεωρεί κατώτερους της, ενώ συγχρόνως τους αντιμετωπίζει ως «υπηρέτες» της καταπιέζοντάς τους. Η φιλαυτία, συνεπώς, διαπιστώνεται στα διηγήματά του ότι «αλλοιώνει» πολλαπλά τον άνθρωπο, του περιορίζει ή και αναιρεί την κοινωνικότητά του, τον απομακρύνει από την αυτογνωσία και τον καθιστά καταπιεστικό, γιατί τελικά αυτή

αποτελεί την αιτία όλων των εμπαθών λογισμών του ανθρώπου[587], αφού ο άνθρωπος παύει να αποτελεί θεολογικά πρόσωπο.

Το ψέμα συναντάται σχεδόν σε όλα του τα πεζογραφήματα. Άλλοτε έχει βαρύτητα και άλλοτε είναι «συμβατικό» και «αθώο». Η μάνα αποκρύπτει για εικοσιοκτώ χρόνια από τα παιδιά της την ύπαρξη της πρώτης Αννιώς και του αμαρτήματός της και ο Χαραλάμης του Μητάκου με το ψέμα του «οδηγεί» τον Χρηστάκη στην ενέδρα και τον θάνατο. Από την άλλη ο Πασχάλης το αξιοποιεί για να «σώσει» την αγαπημένη του, ο παππούς για να εντυπωσιάσει τον εγγονό του, ο ψευτογιατρός - κουρέας για να συνεχίσει να αμείβεται για τις «υπηρεσίες» του, ο Σελήμ για να διασώσει την αξιοπρέπεια της οικογένειάς του, ο κ. Π. γιατί επιθυμεί ο αφηγητής να γίνει ακροατής των ποιημάτων του και ο αφηγητής αποδέχεται πρόσκληση για Καλκούτα, ενώ δεν έχει την οικονομική δυνατότητα να την πραγματοποιήσει. Τα ψέματα λέγονται στα διηγήματά του, όπως και στη ζωή, καταγιγιστικά, και έχουν άλλοτε επώδυνες και άλλοτε ανώδυνες συνέπειες. Το ψέμα θεωρείται μια σοβαρή αστοχία, εκτροπή -σύμφωνα με τη θεολογική σκέψη- γιατί ο ψευδολόγος μοιάζει με τον πρώτο ψεύτη, τον Διάβολο[588].

Τέλος, καταγράφονται και οι «εκτροχιασμοί» της κλοπής/αναξιοκρατίας, της φιλοχρηματίας, της ασπλαχνίας/απανθρωπίας, της ασωτίας, της μοιχείας, της βίας, της οργής, του πάθους και του φανατισμού/εθνικισμού. Όλες αυτές οι αστοχίες έχουν συνέπειες για αυτούς που «παρεκκλίνουν» στα διηγήματά του είτε ηπιότερες είτε βαρύτερες, είτε σωματικές (φθορά υγείας/θάνατος) είτε ψυχικές (ενοχές).

Συνεπώς, η αμαρτία/αστοχία -για τον Βιζυηνό- φθείρει πολλαπλά τον άνθρωπο, την υγεία του, σωματική και ψυχική, το ήθος του, αναιρεί την κοινωνικότητά του, συσκοτίζει τη σκέψη του, αλλοιώνει τις σχέσεις του με τον συνάνθρωπο και τον Θεό και τον κατευθύνει, συνήθως, σε μια ανούσια, «άχρωμη» ζωή με κίνδυνο την ολοκληρωτική απώλειά της. Αυτά συμβαίνουν, γιατί ο άνθρωπος δεν επιθυμεί μένειν έν τοῖς ὄροις τῆς οἰκείας φύσεως[589].

(συνεχίζεται)

[583] Β. Αθανασόπουλος, «Διάσταση μεταξύ φύλου και γένους στα διηγήματα του Γ. Βιζυηνού» στο Οι μύθοι της ζωής και του έργου του Γ. Βιζυηνού, όπ. παρ., σσ.177-279.

[584] Γ. Μ. Βιζυηνός, όπ. παρ., σ.24.

**[585] Θ. Ρηγινιώτης, «Ομοφυλοφιλία και ορθόδοξη πνευματική κληρονομιά» στην ηλεκτρονική διεύθυνση:
http://www.oodegr.com/oode/koinwnia/koinwnia/omofylofilia_orthod_kliron_1.htm**

(ημερομηνία ανάκτησης: 2-7-2014).

[586] Α΄ Κορ. 6. 9: «ἢ οὐκ οἶδατε ὅτι ἄδικοι βασιλείαν Θεοῦ οὐ κληρονομήσουσι; μὴ πλανᾶσθε· οὔτε πόρνοι οὔτε εἰδωλόατραι οὔτε μοιχοὶ οὔτε μαλακοὶ οὔτε ἀρσενικοῖται».

[587] Μάξιμος Ομολογητής, «Κεφάλαια Περί Αγάπης, εκατοντάς Τρίτη», P.G. 90, 1033: «Ἡ φιλαυτία, ὡς πολλάκις εἴρηται, πάντων τῶν ἐμπαθῶν λογισμῶν αἰτία καθίσταται. Ἐκ γὰρ ταύτης γεννῶνται οἱ τρεῖς γενικώτατοι τῆς ἐπιθυμίας λογισμοί· ὁ τῆς γαστριμαργίας, καὶ τῆς φιλαργυρίας καὶ τῆς κενοδοξίας (...)

νζ΄. Ἀρχὴ μὲν πάντων τῶν παθῶν, ἡ φιλαυτία· τέλος δέ, ἡ ὑπερηφανία. Φιλαυτία δέ ἐστίν, ἡ πρὸς τό σῶμα ἄλογος φιλία. Ὁ ταύτην ἐκκόψας, συνέκοψε πάντα τὰ πάθη τὰ ἐξ αὐτῆς».

[588] Εφραίμ ο Σύρος, «Περί ψεύδους» στο Α΄ Περί αρετῶν καὶ κακιῶν λόγος: «Ἄθλιος δὲ καὶ ταλαίπωρος ὁ παντὶ ψεύδει ἐνδελεχίζων, ὅτι ἀπ' ἀρχῆς ὁ Διάβολος ψεύστης ἐστίν.» στην ηλεκτρονικὴ διεύθυνση: <http://greekdownloads.files.wordpress.com/2013/06/sermo-de-virtutibus-et-vitiis.pdf> (ημερομηνία ανάκτησης: 16-8-2014).

[589] Ἰωάννης Δαμασκηνός, «Κατὰ Μανιχαίων διάλογος» 31, P. G. 94, 1537D : «Ἀρετὴ γὰρ ἐστὶ τό μένειν ἐν τοῖς ὅροις τῆς οἰκείας φύσεως».

<http://bit.ly/2fLPnk1>